

KS. JACENTY MASTEJ

PAPIEŻA FRANCISZKA
PRAKSEOLOGICZNA WIARYGODNOŚĆ KOŚCIOŁA
ZARYS PROBLEMATYKI

POPE FRANCIS' PRAXEOLOGICAL CREDIBILITY OF THE CHURCH
AN OUTLINE

Abstract. The aim of this article is to outline issues related to the praxeological credibility of the Church as seen by Pope Francis. After demonstrating the Christic nature of the Church, the author discusses the four praxeological signs of the Church's credibility. First, her holiness is presented, which Francis describes as the Church's most beautiful face. Next, Christian joy as a sign of the Church's credibility is presented. Then the author shows Pope Francis' desire for the Church to be poor and for the poor. Finally, the ecological face of Ecclesia is uncovered. These considerations lead to the conclusion that praxeological credibility proposed by Francis clearly and convincingly reveals the Christ's Church to modern man. This Francis' novelty is manifested, among others, in his teaching style. The way he communicates the truths of the faith and moral life, which are important to him, is simple and direct, abundant in metaphors and vivid and lively images taken from everyday life. Rather than theoretically elaborating on them, the Pope demonstrates their practical application; he gives simple and useful tips that us to commit to a life of faith. Thus, the ecclesiological character of Francis' message is characterised by ecclesial praxis. Such a praxeological orientation of ecclesiology opens new research perspectives on fundamental theology, which – while showing the Church's credibility – should focus more on her Christic nature and be inspired by the lives of the faithful. Pope Francis' praxeological presentation of the Church's credibility is evident also in that he speaks of the Church with admiration, reverence and love. At the same time, while teaching in truth, he does not avoid difficult and painful subjects because he loves the Church and is aware of her great responsibility for the entire ecclesial community.

Key words: Jesus Christ; Church; Pope Francis; praxeological credibility of the Church; holiness; joy; poverty; ecology.

Ks. dr hab. JACENTY MASTEJ, prof. KUL – kierownik Katedry Chrystologii i Eklezjologii Fundamentalnej w Instytucie Nauk Teologicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, wykładowca teologii fundamentalnej w WSD w Rzeszowie; e-mail: jmastej@kul.pl; <https://orcid.org/0000-0001-7888-4078>.

Jednym z istotnych zadań eklezjologii fundamentalnej jest wykazywanie wiarygodności Kościoła. Ukazanie prawdziwości Eklezji zarówno *ad intra*, jak również *ad extra*, nie jest tylko kwestią rozumowych, czysto teoretycznych rozważań, ale także życiowej eklezjalnej praksis. Właśnie tę drogę obrał papież Franciszek, który koncentruje się na ukazaniu prakseologicznego wymiaru Eklezji. Niewątpliwie eksponowanie przez papieża z Argentyny eklezjalnej praksis wiąże się z jego doświadczeniem Kościoła na terenach Ameryki Południowej¹.

Dla eklezjologii fundamentalnej wciąż aktualne pozostaje pytanie: Gdzie szukać nowych elementów wiarygodności Kościoła? a co za tym idzie: Jak ukazywać wiarygodność Eklezji, aby argumentacja przemawiała i trafiała do współczesnego człowieka? Na przestrzeni historii Kościoła, a szczególnie dzisiaj, jego wiarygodność wiąże się z właściwym odczytywaniem znaków czasu oraz ich interpretacją w świetle Bożego Objawienia². Kościół jest wiarygodny wtedy, gdy w kontekście nowych wyzwań, przed którymi staje człowiek, jasno wskazuje mu pewną drogę prowadzącą do zbawienia. Nie chodzi jedynie o zanegowanie nowej, niezgodnej z nauczaniem Kościoła rzeczywistości i jej odrzucenie, czy prostą i bezwarunkową jej afirmację, ale o właściwe jej rozeznanie, przedstawienie, wyjaśnienie oraz wieloaspektowe uzasadnienie. Szczególnie cenne stają się praktyczne wskazania, które „podpowiadają” wierzącym możliwy, a niejednokrotnie jedynie właściwy styl życia w nowym kontekście społeczno-kulturowo-religijnym.

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie prakseologicznej wiarygodności Kościoła na podstawie wypowiedzi papieża Franciszka. Autor artykułu nie rości sobie prawa do całościowego przedstawienia podjętej kwestii – chce jedynie zarysować problem, który może być przedmiotem dalszych, wnikliwych badań i szerszych, bardziej szczegółowych opracowań.

1. CHRYSZYCZNOŚĆ KOŚCIOŁA

Priorytetowe stwierdzenie papieża Franciszka na temat wiarygodności Kościoła można zamknąć w słowach: Eklezja jest absolutnie wyjątkowa, gdyż jest

¹ Paweł ZERKA, „Latynoskie oblicze Franciszka”, w *Kościół Franciszka*, red. Przemysław Artemiuk (Płock: Płocki Instytut Wydawniczy, 2014), 97–103.

² Paweł RABCZYŃSKI, „Wiarygodność Kościoła a znaki czasu”, w *Kościół w czasach Jana Pawła II*, red. Marian Rusecki, Krzysztof Kaucha, Jacenty Mastej (Lublin: Wydawnictwo KUL i Wydawnictwo „Gaudium”, 2005), 319–334.

Chrystusowa³. Kościół jest ze wszech miar Chrystusowy, zarówno w genezie, jak i w permanentnym urzeczywistnianiu się w historii. Tak rozumiana chrystyczność stanowi o jego tożsamości, osobliwości istnienia oraz jedności wierzących⁴. Kościół nie jaśnieje swoim własnym blaskiem, ale światłem Chrystusa, Wcielonego Bożego Syna. Oblicze Chrystusa stale promieniuje we wspólnocie eklezjalnej, dzięki działaniu Ducha Świętego oraz świętości ludzi Kościoła. Punktem centralnym refleksji papieża Franciszka nad Kościołem i jego wiarygodnością jest jego absolutnie wyjątkowy związek z Chrystusem⁵.

W tym miejscu trzeba dopowiedzieć, że teologia fundamentalna prezentując wiarygodność Kościoła, ma na uwadze jego znakową strukturę. Podobnie jak znak ma dwa elementy: widzialny i niewidzialny, tak samo Eklezja posiada dwupłaszczyznową strukturę: widzialną i niewidzialną, naturalną i nadprzyrodzoną, historyczną i ponadhistoryczną⁶. Właściwe ukazanie wiarygodności Eklezji wymaga zatem dostrzeżenia widzialnych przejawów jej życia oraz zrozumienia ich głębszego – bo nadanego mu przez Boga – znaczenia i sensu. Ponieważ Eklezja jest rzeczywistością złożoną: historyczną i ponadhistoryczną, naturalną i zarazem nadprzyrodzoną, ludzką i boską, do jej poznania oraz ukazania jej wiarygodności potrzebny jest zarówno rozum, jak i wiara⁷. Warto też dodać, że wiarygodność Kościoła nie pochodzi z rzeczywistości pozaeklezjalnej, ale jest ściśle związana z jego genezą, istnieniem oraz życiem i działaniem w świecie⁸.

W tym kontekście może rodzić się pytanie: Czy chrystyczność należy traktować jako odrębny znak wiarygodności Kościoła? Wydaje się, że nie, gdyż każdy znak wiarygodności Kościoła ma charakter chrystyczny – nie sposób bowiem mówić o jakimkolwiek znaku wiarygodności Kościoła bez odniesienia go do Chrystusa. Dlatego chrystyczność stanowi istotny element każdego znaku wiarygodności Kościoła. Papież Franciszek wskazując na znaki wiarygodności Kościoła, wyraźnie odnosi je do Chrystusa i z tego związku – a do-

³ Marek SKIERKOWSKI, „Papieża Franciszka pierwsze myśli o Kościele”, w *Kościół Franciszka*, 105–106.

⁴ Roman SŁUPEK, *Credo et credimus Ecclesiam. Eklezjalność wiary chrześcijańskiej w nauczaniu papieskim przełomu XX i XXI wieku (Jan Paweł II, Benedykt XVI, Franciszek)* (Kraków: Wydawnictwo Salwator, 2017), 87–97.

⁵ FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska Christus vivit*, 2019, nr 22–42.

⁶ Marian RUSECKI, „Czy Kościół w Polsce jest wiarygodny?”, w *Wiarygodność Kościoła wobec przemian w Polsce. Quo vadis Ecclesia Polonorum?*, red. Marian Rusecki (Pelplin–Lublin: Wydawnictwo Bernardinum, 1994), 147–148.

⁷ FRANCISZEK, *Encyklika Lumen fidei*, 2013, nr 32–34.

⁸ Jacenty MASTEJ, „Chrystyczność jako podstawa wyjątkowości Kościoła”, *Łódzkie Studia Teologiczne* 28, z. 2 (2019): 11–22.

kładnie z absolutnej wyjątkowości Jego Osoby – buduje ich wartość motywacyjną. Chrystus jest w centrum życia oraz misji Kościoła, a tym samym On jest podstawą i nadprzyrodzonym źródłem jego wiarygodności. Szczególnie jest to widoczne w życiu liturgicznym, czyli posłudze sakramentalnej, oraz przepowiadaniu Kościoła. Chrystocentryczny charakter ma także życie wierzących, którzy przez sakrament chrztu świętego zostali włączeni we wspólnotę eklezjalną⁹.

W homilii wygłoszonej 24 kwietnia 2013 r., w kaplicy Domu świętej Marty, Franciszek snuje następującą refleksję o Kościele i jego związku z Chrystusem:

Droga, jakiej pragnie Jezus dla swojego Kościoła, to droga trudów, droga krzyża, droga prześladowań. To skłania nas do zastanowienia się: Czym jest ten Kościół? Ten nasz Kościół wydaje się, że nie jest przedsięwzięciem ludzkim, ale czymś innym. W Ewangelii Jezus mówi nam coś, co chyba może rzucić światło na to pytanie: «Ten, kto we Mnie wierzy, wierzy nie we Mnie, lecz w tego, kto Mnie posłał». Także Chrystus został posłany, jest wysłannikiem kogoś innego. Kiedy zatem wskazuje program życia, sposób życia dwunastu apostołom, czyni to «nie sam z siebie», ale «w imieniu Tego, który Go posłał». Są to początki Kościoła, który zaczyna się tam, w sercu Ojca, który powziął ten zamysł. Nie wiem czy miał zamysł, Ojciec miał miłość. I zapoczątkował tę historię miłości, tę historię miłości trwającą tak długo w czasie, i która jeszcze się nie zakończyła. My ludzie Kościoła jesteśmy pośrodku historii miłości. Każdy z nas jest ogniwem tego łańcucha miłości. A jeśli tego nie rozumiemy, nie rozumiemy wcale czym jest Kościół. Jest historią miłości¹⁰.

Odpowiadając – na tym etapie naszej refleksji – na pytanie: Dlaczego dla papieża Franciszka Kościół jest absolutnie wyjątkowy? możemy powtórzyć: ponieważ jest ze wszech miar Chrystusowy, zarówno w genezie, jak również w permanentnym urzeczywistnianiu się i realizacji zbawczej misji w historii. Bez Chrystusa nie byłoby Kościoła, który jest absolutnie wyjątkową, wiarygodną, bosko-ludzką wspólnotą prowadzącą ludzi do zbawienia.

Mając na uwadze powyższe założenia, możemy przejść do omówienia prakseologicznych znaków wiarygodności Kościoła. Najpierw przedstawimy prakseologiczny charakter świętości, którą Franciszek określa jako najpiękniejsze oblicze Kościoła. W kolejnym punkcie zajmiemy się radością chrześcijańską, jako znakiem wiarygodności Kościoła. Następnie wyjaśnimy, co oznacza Franciszkowe pragnienie Kościoła ubogich i dla ubogich. Na koniec odsłonimy ekologiczne oblicze Eklezji.

⁹ SŁUPEK, *Credo et credimus Ecclesiam*, 87–97.

¹⁰ *Homilie poranne papieża Franciszka w kaplicy Domu świętej Marty (23 marzec – 6 lipiec 2013)* (Marki: Michalineum, 2018), 85–86.

2. ŚWIĘTOŚĆ JAKO NAJPIĘKNIEJSZE OBLICZE KOŚCIOŁA¹¹

Istotnym przymiotem Kościoła jest świętość, która obok jedności, powszechności i apostołskości przynależy do czterech zasadniczych jego znamion¹². Świętość Eklezji ma wymiar ontologiczny (należy do istoty Kościoła) oraz egzystencjalny (wyraża się w życiu wierzących)¹³. Jest owocem i darem łaski Ducha Świętego, który uzdalnia wierzących do życia w świetle Ewangelii. Chrześcijanin zostaje uświęcony przez Ducha już w sakramencie chrztu świętego. Dar ten powinien jednak rozwijać przez współpracę z Bożą łaską. Dążenie do osiągnięcia pełnej świętości staje się życiowym zadaniem, które może zostać zrealizowane jedynie przy współpracy człowieka z Duchem Świętym. Paraklet jest bowiem żarem Bożej miłości – rozpala i uzdalnia serca wierzących do życia w świętości.

Świętość ontologiczna Kościoła ma swoje źródło w Bogu, który jedynie jest święty. Uświęcony przez Ducha Świętego Kościół, sam dokonuje uświęcenia, staje się Kościołem uświęcającym oraz Kościołem uświęconych, czyli tych, którzy stają się święci¹⁴. Tym samym „świętość jest najpiękniejszym obliczem Kościoła”, co uwyraźnił Franciszek w adhortacji apostołskiej o powołaniu do świętości w świecie współczesnym *Gaudete et exsultate*. Warto zwrócić uwagę, że oblicze odkrywa piękno całej osoby, a jednocześnie zachęca do głębszego i bardziej wnikliwego jej poznania. Tym samym świętość wyznawców Chrystusa wskazuje na Mistrza i prowadzi do spotkania z Nim. Świętość moralna wiernych jest zatem wypadkową ich współpracy z Bożą łaską.

Zdaniem papieża Franciszka świętość, jako istotny element doskonałości chrześcijańskiej, nie jest zarezerwowana dla biskupów, kapłanów, zakonników czy zakonnic, ale „wszyscy jesteśmy powołani, by być świętymi, żyjąc z miłością i dając swe świadectwo w codziennych zajęciach, tam, gdzie każdy się znajduje”¹⁵. Tym samym wiarygodność Kościoła realizuje się w świętym życiu

¹¹ FRANCISZEK, *Adhortacja apostołska Gaudete et exsultate*, 2018, nr 9.

¹² Józef KRASIŃSKI, „Świętość Kościoła”, w *Leksykon teologii fundamentalnej*, red. Marian Rusecki i in. (Lublin–Kraków: Wydawnictwo M, 2002), 1213–1217; Krzysztof KAUCHA, „Znamiona Kościoła”, w *Leksykon teologii fundamentalnej*, 1393–1396.

¹³ Marian RUSECKI, Krzysztof KAUCHA, Andrzej PIETRZAK, „Znaki wiarygodności Kościoła”, w *Leksykon teologii fundamentalnej*, 1383–1384; RUSECKI, „Czy Kościół w Polsce jest wiarygodny?”, 150–151; IDEM, „Wiarygodność Kościoła w Polsce jako rzeczywistości personalistycznej i dynamicznej”, *Studia Warmińskie* 30 (1993): 385; Ireneusz S. LEDWOŃ, „Świętość jako motyw wiarygodności”, w *Leksykon teologii fundamentalnej*, 1209–1213; KRASIŃSKI, „Świętość Kościoła”, 1213–1216; Walerian SŁOMKA, „Świętość”, w *Leksykon teologii fundamentalnej*, 1207–1208.

¹⁴ Henri DE LUBAC, *Medytacje o Kościele* (Kraków: WAM, 1997), 92; Jacenty MASTEJ, *Staurolologiczno-rezurekcyjna wiarygodność chrześcijaństwa* (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2014), 273–275.

¹⁵ FRANCISZEK, *Adhortacja apostołska Gaudete et exsultate*, nr 31.

wierzących, czyli w życiu pełnym poświęcenia oraz ofiarnego zaangażowania w realizację życiowego powołania. Życie chrześcijanina nie może być ucieczką od spraw tego świata, ale powinno służyć przemianie tego świata na lepszy. Wprawdzie chrześcijanin dąży do świata nowego – „nowego nieba i nowej ziemi”, jednak nie może zamykać oczu na rzeczywistość zła, bólu, niesprawiedliwości w świecie, ale powinien twórczo kontestować wszelkie przejawy niesprawiedliwości i zła¹⁶. Chrześcijańska droga do świętości zakłada zaangażowanie w sprawy tego świata poprzez pracę oraz modlitwę z nieustanną świadomością prymatu wartości wiecznych przed doczesnymi¹⁷.

Drogę do świętości papież Franciszek określa, jako pójście za Mistrzem „pod prąd” i życie darem ośmiu błogosławieństw¹⁸. Podsumowując tę drogę w *Gaudete et exsultate* napisał: „Jeśli szukamy tej świętości, która podoba się Bogu, to w tym tekście [chodzi o Mt 25,31–46 – JM] możemy znaleźć regułę postępowania, na podstawie której będziemy sądzeni: «Byłem głodny, a daliście Mi jeść; byłem spragniony, a daliście mi pić; byłem przybyszem, a przyjęliście Mnie; byłem nagi, a przyodzialiście Mnie; byłem chory, a odwiedziliście Mnie; byłem w więzieniu, a przyszliście do Mnie» (Mt 25,35–36)”¹⁹. Natomiast w rozdziale IV adhortacji wymienia i omawia cechy świętości w świecie współczesnym. Zalicza do nich: znoszenie, cierpliwość i łagodność; radość i poczucie humoru, śmiałość i zapał; życie we wspólnocie oraz nieustanna modlitwa²⁰. Te cechy świętości można ująć w kategoriach znakowych, zawierają bowiem element widzialny oraz właściwe nadprzyrodzone znaczenie, które jest niewidoczne dla postrzegania czysto zmysłowego i racjonalnego. Tym samym element dostrzegalny pomaga odkryć istotę świętości chrześcijanina, która jest darem samego Boga. Szczegółowe ukazanie dostrzegalnych owoców świętości chrześcijańskiego życia stanowi ważny krok w wykazaniu wiarygodności Eklezji.

3. RADOŚĆ, JAKO ZNAK WIARYGODNOŚCI KOŚCIOŁA

Franciszek w adhortacji apostoelskiej *Evangelii gaudium* podkreśla prawdę, że życiu chrześcijanina ma towarzyszyć radość, jako ożywiający impuls

¹⁶ Marian RUSECKI, „Sperancyjny argument”, w *Leksykon teologii fundamentalnej*, 1130.

¹⁷ JAN PAWEŁ II, *Encyklika Ecclesia de Eucharistia*, 2003, nr 20.

¹⁸ FRANCISZEK, *Adhortacja apostoelska Gaudete et exsultate*, nr 63–94.

¹⁹ *Ibidem*, nr 95.

²⁰ *Ibidem*, nr 110–157.

i konsekwencja wiary w Chrystusa²¹. „W tej adhortacji – wyjaśnia Ojciec święty – pragnę zwrócić się do wiernych chrześcijan, aby zaprosić ich do nowego etapu ewangelizacji naznaczonego ową radością i wskazać drogi Kościoła w najbliższych latach”²². Papież odwołuje się do radości, ukazując ją jako istotny element wiary, a tym samym jako motyw wiarygodności chrześcijaństwa²³. Ponieważ chrześcijaństwo jest religią radości²⁴, wyznawcy Chrystusa powinni radośnie przeżywać swoją wiarę i nieść radość współczesnemu światu. Tym samym radość jest nie tylko charyzmatem, ale także ważnym znakiem rozpoznawczym człowieka wierzącego w Chrystusa. Zauważyć także trzeba, że w rozumieniu Franciszka postawa radości ma eklezjalne zakorzenienie²⁵.

Podkreślić trzeba, że radość jest istotnym motywem Bożego objawienia. „Stary Testament przepelniony jest orędzim radości. Ma ona charakter zarówno czysto naturalny, jak i nadprzyrodzony, religijny”²⁶. Biblia ukazuje szereg wydarzeń, które uwyrażniają doczesną radość człowieka, np. powodem radości jest miłość małżeńska i życie rodzinne, narodziny dziecka, prawdziwa przyjaźń, obfitość plonów, zwycięstwo nad wrogami. Radością człowieka jest także pobożne i bogobojne życie, zapowiedź dóbr mesjańskich, Boża łaska i miłosierdzie²⁷. Radość ukazują Psalmi²⁸. Źródłem prawdziwej i niewyczerpanej radości człowieka Starego Testamentu jest zawsze Bóg i Jego przychylność²⁹.

W Nowym Testamencie spotykamy ludzi, którzy przeżywają radość naturalną, wynikającą z dobrobytu, posiadania potomstwa czy szczęśliwego życia. Jednak nowotestamentowa radość wiąże się z przyjściem Mesjasza („Przy narodzeniu Jezusa anioł powiedział do pasterzy: «Nie bójcie się! Oto zwiastuję wam radość wielką, która będzie udziałem całego narodu: dziś w mieście Da-

²¹ FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska Evangelii gaudium*, 2013, nr 1, 3.

²² Ibidem, nr 1; Ángel C. PÉREZ, „La alegría del evangelio y la reforma de la Iglesia. Líneas fundamentales de la exhortación apostólica ‘Evangelii gaudium’”, *Studia Nauk Teologicznych PAN* 8 (2013): 77–93.

²³ Ireneusz S. LEDWOŃ, „Radość jako motyw wiarygodności chrześcijaństwa”, w *Radość w Ewangeli. Biblijne źródła chrześcijańskiej radości*, red. Arnold Zawadzki (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2016), 13–23.

²⁴ Andrzej DERDZIUK, „Teologia radości”, w *Radość chrześcijańska*, red. Andrzej Derdziuk (Lublin: Wydawnictwo Diecezjalne „Gaudium”, 1999), 13–40.

²⁵ Katarzyna PARZYCH-BLAKIEWICZ, „Radość chrześcijańska jako cnota eklezjalna. Na marginesie ‘Evangelii gaudium’ papieża Franciszka”, *Studia Nauk Teologicznych PAN* 8 (2013): 95–106.

²⁶ LEDWOŃ, „Radość jako motyw wiarygodności chrześcijaństwa”, 17.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Henryk WITCZYK, „Radość w Psalmach”, *Ethos* 24, z. 1–2 (2011): 41–56.

²⁹ Antoni PACIOREK, „Radość”, w *Encyklopedia katolicka*, t. XVI (Lublin: TN KUL, 2012), 1107–1108; Stanisław GRZYBEK, „Elementy konstytutywne biblijnej radości”, *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 32 (1979): 250–260.

wida narodził się wam Zbawiciel, którym jest Mesjasz, Pan»” – Łk 2,10–11), nastaniem wraz z Nim królowania Boga oraz faktem Jego zmartwychwstania („Wieczorem owego pierwszego dnia tygodnia, tam gdzie przebywali uczniowie, gdy drzwi były zamknięte z obawy przed Żydami, przyszedł Jezus, stanął pośrodku i rzekł do nich: «Pokój wam!» A to powiedziawszy, pokazał im ręce i bok. Uradowali się zatem uczniowie ujrzawszy Pana” – J 20, 19–20). Tym samym źródłem największej radości w Nowym Testamencie, a także w dziejach ludzkości – jest Osoba Jezusa Chrystusa oraz głoszona przez Niego Dobra nowina³⁰.

Radość powinna towarzyszyć wierzącym w codziennym życiu, a szczególnie w trudnych chwilach. Papież mówił o tym m.in. w homilii wygłoszonej 7 maja 2013 r. w kaplicy Domu świętej Marty: „Radość i moc chrześcijańskiej wytrwałości odmładzają człowieka i pomagają mu zaakceptować i cierpliwie przeżywać udręki i trudy życia”³¹. Natomiast w homilii 10 maja 2013 r. Franciszek wyjaśnia, czym jest i z czego wynika radość chrześcijańska:

Jezus obiecał uczniom: radość chrześcijańską. I zapewnił ich, że «nikt nie zdoła im jej odebrać». Czym jest ta radość? Czy jest to wesołość? Nie, to nie to samo. Wesołość jest dobra, weselić się jest rzeczą dobrą. Ale radość jest czymś więcej, jest czymś innym. Nie wynika z chwilowych powodów, jest czymś głębszym. Jest darem. Wesołość, jeśli chcemy żyć nią w każdej chwili, na koniec przemieni się w beztroskę, powierzchowność, a także prowadzi nas do tego stanu braku chrześcijańskiej mądrości, sprawia, że jesteśmy trochę głupi, naiwni, czyż nie? Wszystko jest wesołością? Nie. Radość to coś innego. Radość to dar Pana. Napęlnia nas od środka. To jakby namaszczenie Ducha. A ta radość wynika z pewności, że Jezus jest z nami i z Ojcem³².

O ile chrześcijańska postawa radości wzmacnia wiarygodność Kościoła, o tyle smutek, apatia, zgorzknienie, zniechęcenie, niezadowolenie czy brak radości życia wierzących, osłabia jego autentyczność. Wymowny apel zawarł Franciszek w homilii w czasie Mszy św., 24 marca 2013 r., w Niedzielę Palmową oraz z okazji Światowego Dnia Młodzieży:

Jezus jest Bogiem, ale uniżył się, aby iść z nami. Jest naszym przyjacielem, naszym bratem. Oświeca nas tutaj w drodze. W ten sposób dziś Go przyjęliśmy. I to jest pierwsze słowo, jakie chcę wam powiedzieć: radość! Nigdy nie bądźcie ludźmi smutnymi: chrześcijanin nigdy nie może być smutny! Nie ulegajcie nigdy zniechęceniu! Nasza radość nie pochodzi z posiadania wielu rzeczy, ale rodzi się ze

³⁰ Henryk WITCZYK, „Zmartwychwstały Pan Jezus – Radość Ewangelii”, w *Radość w Ewangelii*, 107–127.

³¹ *Homilie poranne papieża Franciszka w kaplicy Domu świętej Marty*, 127.

³² *Ibidem*, 136.

spotkania Osoby: Jezusa, który jest pośród nas, rodzi się z tego, iż wiemy, że z Nim nigdy nie jesteśmy sami, nawet w chwilach trudnych, nawet kiedy na drodze życia napotykamy problemy czy przeszkody, które wydają się nie do pokonania, a jest ich tak wiele!³³

4. KOŚCIÓŁ UBOGI I DLA UBOGICH

Franciszek pragnie Kościoła ubogiego dla ubogich³⁴. Tym samym Kościół jest dla świata wiarygodny wtedy, gdy „wychodzi na ulice i na wszelkie egzystencjalne peryferie”³⁵. W adhortacji *Evangelii gaudium* papież napisał:

Nie chcę Kościoła troszczącego się o to, by stanowić centrum, który wciąż zamyka się w gąszczu obsesji i procedur. Jeśli coś ma wywoływać święte oburzenie, niepokoić i przyprawiać o wyrzuty sumienia, to niech to będzie fakt, że tylu naszych braci żyje pozbawionych siły, światła i pociechy z przyjaźni z Jezusem Chrystusem, bez przygarniającej ich wspólnoty wiary, bez perspektywy sensu życia. Mam nadzieję, że zamiast lęku przed pomyleniem się, będziemy się kierować lękiem przed zamknięciem się w strukturach dostarczających nam fałszywe ochrony, lękiem przed przepisami czyniącymi nas nieubłaganymi sędziami, lękiem przed przyzwyczajeniami, w których czujemy się spokojni, podczas gdy obok nas znajduje się zgłodniała rzesza ludzi, a Jezus powtarza nam bez przerwy: «Wy dajcie im jeść!»³⁶.

Wzorem miłości jest dla Kościoła sam Chrystus. Boża *agape* objawia się najpełniej w Jego relacji do ludzi³⁷. Jezus odnosi się do każdego człowieka z troską, dobrocią, łaskawością, miłosierdziem; niesie ludziom pociechę, pokój, przebaczenie. Uwidacznia się to zwłaszcza w relacji do biednych, chorych, cierpiących, skrzywdzonych, słabych, grzesznych, pogardzanych, a także do kobiet, którymi wówczas wzgardzano³⁸. Jezus jest jednak bezkompromisowy

³³ JAN PAWEŁ II, BENEDYKT XVI, FRANCISZEK, *Tryptyk o wierze* (Kraków: Wydawnictwo M, 2014), 200.

³⁴ Zobacz pierwsza publikacja książkowa: PAPIEŻ FRANCISZEK/KARD. JORGE MARIO BERGOGLIO, *Chciałby Kościoła ubogiego dla ubogich* (Kraków: Wydawnictwo M, 2013) (publikacja obejmuje dwadzieścia pięć kazań, homilii i przemówień argentyńskiego kardynała od 2009 r. do jego papieskiej homilii wygłoszonej podczas Mszy świętej inauguracyjnej pontyfikatu – 19 marca 2013 r.); PAPIEŻ FRANCISZEK, Eugenio SCALFARI, *Rozmowy z niewierzącym* (Kraków: Wydawnictwo M, 2013), 21–24; SKIERKOWSKI, „Papieża Franciszka pierwsze myśli o Kościele”, 106–107.

³⁵ Victor CODINA, *Kościół wykluczonych. Teologia z perspektywy Nazaretu* (Kraków: WAM, 2018), 10.

³⁶ FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska Evangelii gaudium*, nr 49.

³⁷ Krzysztof KAUCHA, *Miłość za miłość. Wiarygodność chrześcijaństwa według Battisty Mondina* (Lublin: RW KUL, 2000), 187.

³⁸ Stefan SZYMIK, „Oblicza ludzkiego ubóstwa w świetle Ewangelii Jezusa Chrystusa”, *Studia Nauk Teologicznych PAN* 8 (2013): 13–24; Wiesław PRZYGODA, „Posługa charytatywna Kościoła”,

wobec obłudy, faryzeizmu, niesprawiedliwości czy formalizmu. Napomina tych, u których dostrzega takie postawy. Miłosierdzie dla człowieka grzesznego i potrzebującego pomocy ceni bardziej niż starotestamentowe ofiary (por. Mt 9,13; 12,7). Troszczy się o zbawienie każdego człowieka. Proegzystencja Jezusa staje się w pełni zrozumiała i wiarygodna w świetle krzyża i zmartwychwstania. Jego miłość stanowi wiarygodny fundament wspólnoty eklezjalnej. Dlatego Franciszek przypomina, że „Kościół powinien być miejscem bezinteresownego miłosierdzia, w którym wszyscy mogą się czuć przyjęci, kochani, w którym mogą doświadczyć przebaczenia i być zachęcani do życia zgodnego z Ewangelią”³⁹.

Cechą rozpoznawczą Kościoła jest miłość: „po tym wszyscy poznają, żeście uczniami moimi, jeśli będziecie się wzajemnie miłowali” (J 13,35). Miłość chrześcijańska przejawia się w życiu osobistym, rodzinnym, małżeńskim, sąsiedzkim, zawodowym, parafialnym, narodowym. Polega na wrażliwości, życzliwości, poświęceniu, oddaniu. Skierowana jest do wszystkich ludzi, w tym także do nieprzyjaciół, oraz wyróżnia wspólnotę eklezjalną spośród innych ludzkich wspólnot. W świecie pełnym nienawiści i obojętności, posługa charytatywna Kościoła staje się szczególnie wyraźnym świadectwem jego wiarygodności⁴⁰. W tej posłudze miłosierdzia szczególne miejsce powinni znaleźć ubodzy, wykluczeni ze społeczeństwa czy grzesznicy⁴¹.

Jasno trzeba powiedzieć, że dla Franciszka człowiekiem ubogim jest każdy z nas, gdyż wszyscy jesteśmy grzesznikami i potrzebujemy Bożego zmiłowania nad nami⁴². Papież miłosierne oblicze Kościoła ukazuje m.in. w Liście apostołskim *Misericordia et misera*. Uwyrażniając eklezjalną celebrację, wskazuje na miłosierdzie, które dokonuje się szczególnie w sakramencie pojednania⁴³. Jednocześnie podkreśla, że wszyscy

jestemy powołani, aby rozwijać kulturę miłosierdzia w oparciu o odkrycie spotkania z innymi: kulturę, w której nikt nie patrzy na innych obojętnie lub odwraca

w *Teologia pastoralna*, t. 2: *Teologia pastoralna szczegółowa*, red. Ryszard Kamiński (Lublin: Atla 2, 2002), 447–448; Henryk SEWERYNIAK, *Świadectwo i sens. Teologia fundamentalna* (Płock: Płocki Instytut Wydawniczy, 2001), 236–241; Marian RUSECKI, „Argumentacja prakseologiczna w teologii fundamentalnej”, *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne* 34, z. 2 (1987): 123.

³⁹ FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska Evangelii gaudium*, nr 114.

⁴⁰ BENEDYKT XVI, *Encyklika Deus caritas est*, 2006, nr 31; Wiesław PRZYGODA, *Funkcja charytatywna Kościoła po Soborze Watykańskim II* (Lublin: Wydawnictwo KUL, 1998), 16–22; PRZYGODA, „Posługa charytatywna Kościoła”, 443–444; Jacenty MASTEJ, „Eklezjotwórczy wymiar miłości”, *Roczniki Teologiczne* 53, z. 9 (2006): 113.

⁴¹ Andrzej PIETRZAK, „Opcja na rzecz ubogich”, *Studia Nauk Teologicznych PAN* 8 (2013): 47–62.

⁴² FRANCISZEK, „Wstęp”, w Gerhard L. MÜLLER, *Ubóstwo* (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2014), 6–8.

⁴³ FRANCISZEK, *List apostolski Misericordia et misera*, 2016, nr 8.

wzrok, gdy widzi cierpienie innych. *Uczynki miłosierdzia są «rękodziełem»*: żaden z nich nie jest taki sam jak inny. Nasze ręce mogą je kształtować na tysiące sposobów i chociaż inspiruje je jeden Bóg, i jest jedna «materia» z której są wykonane, czyli samo miłosierdzie, to każdy nabywa odrębną formę. Uczynki miłosierdzia dotyczą w istocie całego życia człowieka⁴⁴.

Z nauczania Franciszka jasno wynika, że znakiem prawdziwości Kościoła jest jego odniesienie i troska o ludzi ubogich. Kościół staje się wiarygodny wtedy, gdy wychodzi na peryferie ludzkiej egzystencji, aby tam szukać człowieka i nieść mu materialną oraz duchową pomoc – świadczyć miłość. Tym samym permanentna postawa miłości miłosiernej stanowi o wiarygodności Kościoła.

5. EKOLOGICZNE OBLCZE EKLEZJI

Jak już wspomniano, wiarygodność Kościoła wiąże się z permanentnym dostrzeganiem i kompetentnym rozpoznawaniem znaków czasu. Eklezja jest wiarygodna wtedy, gdy pilne problemy człowieka ukazuje i rozwiązuje w świetle Bożego Objawienia. Dla współczesnego świata i człowieka kwestią palącą jest – zdaniem papieża Franciszka – troska o środowisko życia.

W papieskiej eklezjologii uwyraźnione jest ekologiczne oblicze Kościoła. Franciszkowa troska o szeroko rozumiane naturalne środowisko życia człowieka najdobitniej wybrzmiewa w ogłoszonej 24 maja 2015 r. encyklice *Laudato si'*, która została opatrzona podtytułem: „w trosce o wspólny dom”. Także jedno z czterech marzeń, które stanowią kolejne rozdziały posynodalnej adhortacji *Querida Amazonia*, dotyczy ekologii⁴⁵. Swoją wrażliwość i troskę o świat stworzony kard. Jorge Mario Bergoglio zaznaczył także poprzez fakt, że jako papież przyjął imię Franciszek, nawiązując do Biedaczyny z Asyżu, prekursora dbałości o świat stworzony.

W papieskim nauczaniu odnośnie do szeroko rozumianego środowiska życia człowieka możemy dostrzec zarówno konstruktywną krytykę, jak i twórczą inwencję co do konkretnych rozwiązań palących kwestii. W encyklice *Laudato si'*, po dokonaniu wieloaspektowej diagnozy tego, co się dzieje „w naszym wspólnym domu”, Biskup Rzymu dokonuje prezentacji Ewangelii stworzenia, ukazuje ludzki pierwiastek kryzysu ekologicznego, prezentuje istotne elementy ekologii integralnej, daje wytyczne i wskazuje płaszczyzny dialogu oraz działań, propaguje także rozwój edukacji i duchowości ekologicznej.

⁴⁴ Ibidem, nr 20.

⁴⁵ FRANCISZEK, *Posynodalna adhortacja apostolska Querida Amazonia*, 2020, nr 41–60.

Wrażliwość Kościoła na sprawy związane ze środowiskiem naturalnym i jego ochroną stanowi o prawdziwości Eklezji. Kościół popiera ekologię integralną, której ważnym paradygmatem jest „przekonanie, że wszystko na świecie jest ściśle ze sobą powiązane”⁴⁶.

Franciszek jasno naucza:

Warunkiem autentyczności poczucia wewnętrznego zjednoczenia z innymi bytami natury jest równoczesna czułość, współczucie i troska o człowieka. Oczywista jest sprzeczność postaw tych, którzy walczą z handlem gatunkami zwierząt zagrożonych wyginięciem, a pozostają całkowicie obojętni na handel ludźmi, los ubogich, czy też chcą zniszczyć drugiego, nie lubianego człowieka. Jest to oczywiste zagrożenie dla sensu walki o środowisko. [...] Wszystko jest ze sobą powiązane. Dlatego konieczne jest połączenie troski o środowisko ze szczerą miłością do człowieka i z ciągłym zaangażowaniem wobec problemów społeczeństwa⁴⁷.

Wrażliwości na piękno otaczającej nas rzeczywistości stworzonej, w tym szczególnie wspaniałości bogactw naturalnych, wody i powietrza oraz całego świata roślinnego i zwierzęcego, winna towarzyszyć troska o człowieka, który został stworzony na obraz i podobieństwo Boże. Kościół docenia Boże dzieło stworzenia i troszczy się o jego poszanowanie, jednak wskazuje także na prawa każdego człowieka do korzystania z dóbr tego świata (np. promuje powszechny dostęp do wody pitnej czy czystego powietrza). Nade wszystko wyraża przekonanie, że ekologia integralna winna uznawać prymat osoby ludzkiej, co wyraża się między innymi w sprawiedliwym podziale dóbr naturalnych, czy w poszanowaniu życia ludzkiego od poczęcia do naturalnej śmierci: „Ponieważ wszystko jest ze sobą powiązane – naucza Biskup Rzymu – dlatego nie da się pogodzić obrony przyrody z usprawiedliwianiem aborcji”⁴⁸.

Zbudowanie właściwej relacji człowieka do przyrody i środowiska naturalnego wiąże się z uzdrowieniem relacji międzyludzkich. Zdaniem papieża „nie da się utworzyć nowej relacji z naturą bez odnowienia człowieka. Nie ma ekologii bez właściwej antropologii”⁴⁹. Dlatego promowana przez Franciszka ekologia integralna „wymaga, aby poświęcić trochę czasu na odzyskanie spokojnej harmonii ze stworzeniem, na refleksję o naszym stylu życia i naszych ideałach, na kontemplację Stwórcy, który żyje pośród nas i w tym, co nas otacza, a którego obecności «nie powinno się wytwarzać, lecz odkrywać, odsłaniać»”⁵⁰.

⁴⁶ FRANCISZEK, *Encyklika Laudato si'*, 2015, nr 16.

⁴⁷ Ibidem, nr 91.

⁴⁸ Ibidem, nr 120.

⁴⁹ Ibidem, nr 118.

⁵⁰ Ibidem, nr 141 (FRANCISZEK, *Adhortacja apostolska Evangelii gaudium*, nr 71).

W budowanie ekologicznej wiarygodności Kościoła wpisuje się Franciszkowy projekt przedstawiony w piątym rozdziale encykliki „Wytuczne i działania”. Projekt ten zawiera następujące punkty: 1. Dialog na temat środowiska w polityce międzynarodowej; 2. Dialog zmierzający ku nowej polityce w wymiarze ogólnonarodowym i lokalnym; 3. Dialog i transparenca w procesach decyzyjnych; 4. Dialog polityki i ekonomii na rzecz pełni człowieczeństwa; 5. Religie w dialogu z nauką. Franciszkowy projekt ekologiczny – co istotne, dla prakseologicznej wiarygodności Kościoła – zawiera konkretne wskazania dla wierzących oraz wszystkich ludzi dobrej woli, które mają na celu odrodzenie świata i ludzkości nie tylko na płaszczyźnie ekologicznej. Wsparciem w realizacji powyższego projektu jest zaangażowanie w edukację i duchowość ekologiczną (rozdział VI), którego istotnymi owocami mają być m.in.: nawrócenie ekologiczne, radość i pokój oraz miłość obywatelska i polityczna⁵¹.

*

Podsumowując, chcemy ponownie zapytać: Dlaczego wiarygodność Eklezji – w ujęciu papieża Franciszka – tkwi w jej prakseologicznym wymiarze? Odpowiedź koreluje z Franciszkowym rozumieniem Kościoła, który nie tyle jest instytucją, ile osobowym wydarzeniem – „historią miłości”. Jedynie Kościół zbudowany na Chrystusie i żyjący w jedności z Nim jest godny zaufania i wiary, czyli wiary-godny. Eklezja nieustannie się rodzi, wciąż żyje i odradza się, nie jest statyczna, lecz dynamiczna. Ten Chrystusowy i żyjący w świecie Kościół permanentnie odsłania przed współczesnym człowiekiem swoje prawdziwe oblicze, które jest święte, radosne, ubogie i zatroskane o „wspólny dom”. Powyższe rozważania pozwalają stwierdzić, że zaproponowana przez papieża Franciszka prakseologiczna wiarygodność w sposób wyraźny i przekonujący odsłania przed współczesnym człowiekiem Kościół Chrystusowy. Franciszkowe novum uwidacznia się m.in. w jego stylu nauczania. Sposób przekazywania przez niego ważnych prawd wiary i życia moralnego jest prosty, bezpośredni, bogaty w metafory oraz żywe i plastyczne obrazy zaczerpnięte z codziennego życia. Papież nie tyle zatrzymuje się na teoretycznym ich pogłębianiu, ile ukazuje praktyczne ich zastosowanie, udziela prostych i użytecznych wskazówek, które pomagają w życiowym zaangażowaniu w życie wiary. Tym samym eklezjologiczność Franciszkowego przesłania cechuje eklezjalna praxis. Takie prakseologiczne ukierunkowanie eklezjologii otwiera nowe perspektywy badawcze przed teologią fundamentalną, która ukazując wiarygodność Kościoła powinna więcej skupiać się na jego chrystyczności

⁵¹ FRANCISZEK, *Encyklika Laudato si'*, nr 216–232.

oraz inspirować się życiem wierzących. Papieża Franciszka prakseologiczne ukazywanie wiarygodności Kościoła uwidacznia się także w tym, że mówi on o Kościele z zachwytem, pietyzmem i miłością – jednocześnie nauczając w prawdzie, nie unika tematów trudnych i bolesnych – gdyż Kościół kocha i ma świadomość wielkiej odpowiedzialności za całą wspólnotę eklezyjalną.

BIBLIOGRAFIA

- BENEDYKT XVI. *Encyklika Deus caritas est*. 2006.
- CODINA, Victor. *Kościół wykluczonych. Teologia z perspektywy Nazaretu*, Kraków: Wydawnictwo WAM, 2018.
- DERDZIUK, Andrzej. „Teologia radości”. W *Radość chrześcijańska*, red. Andrzej Derdziuk, Lublin: Wydawnictwo Diecezjalne „Gaudium”, 1999.
- FRANCISZEK. *Adhortacja apostolska Christus vivit*, 2019.
- FRANCISZEK. *Adhortacja apostolska Evangelii gaudium*, 2013.
- FRANCISZEK. *Adhortacja apostolska Gaudete et exsultate*, 2018.
- FRANCISZEK. *Encyklika Laudato si'*, 2015.
- FRANCISZEK. *Encyklika Lumen fidei*, 2013.
- FRANCISZEK. *List apostolski Misericordia et misera*, 2016.
- FRANCISZEK. *Posynodalna adhortacja apostolska Querida Amazonia*, 2020.
- FRANCISZEK. „Wstęp”. W Gerhard L. MÜLLER. *Ubóstwo*, 5–9. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2014.
- GRZYBEK, Stanisław. „Elementy konstytutywne biblijnej radości”. *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 32, nr 5 (1979): 250–260.
- Homilie poranne papieża Franciszka w kaplicy Domu świętej Marty (23 marzec – 6 lipiec 2013)*. Marki: Michalineum, 2018.
- JAN PAWEŁ II, BENEDYKT XVI, FRANCISZEK. *Tryptyk o wierze*. Kraków: Wydawnictwo M, 2014.
- JAN PAWEŁ II. *Encyklika Ecclesia de Eucharistia*, 2003.
- KAUCHA, Krzysztof. *Miłość za miłość. Wiarygodność chrześcijaństwa według Battisty Mondina*. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL, 2000.
- KAUCHA, Krzysztof. „Znamiona Kościoła”. W *Leksykon teologii fundamentalnej*, red. Marian Rusecki i in., 1393–1396. Lublin–Kraków: Wydawnictwo M, 2002.
- KRASIŃSKI, Józef. „Świętość Kościoła”. W *Leksykon teologii fundamentalnej*, red. Marian Rusecki i in., 1213–1217. Lublin–Kraków: Wydawnictwo M, 2002.
- LEDWOŃ, Ireneusz S. „Radość jako motyw wiarygodności chrześcijaństwa”. W *Radość w Ewangelii. Biblijne źródła chrześcijańskiej radości*, red. Arnold Zawadzki, 13–23. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2016.
- LEDWOŃ, Ireneusz S. „Świętość jako motyw wiarygodności”. W *Leksykon teologii fundamentalnej*, red. Marian Rusecki i in., 1208–1213. Lublin–Kraków: Wydawnictwo M, 2002.
- LUBAC, Henri de. *Medytacje o Kościele*. Kraków: WAM, 1997.
- MASTEJ, Jacenty. „Chryścyczność jako podstawa wyjątkowości Kościoła”. *Łódzkie Studia Teologiczne* 28, z. 2 (2019): 11–22.

- MASTEJ, Jacenty. Eklezjotwórczy wymiar miłości. *Roczniki Teologiczne* 53, z. 9 (2006): 107–122.
- MASTEJ, Jacenty. *Staurologiczno-rezurekcyjna wiarygodność chrześcijaństwa*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2014.
- PACIOREK, Antoni. „Radość”. W *Encyklopedia katolicka*, t. XVI, 1107–1108. Lublin: TN KUL, 2012.
- PAPIEŻ FRANCISZEK, Eugenio SCALFARI. *Rozmowy z niewierzącym*. Kraków: Wydawnictwo M, 2013.
- PAPIEŻ FRANCISZEK/KARD. JORGE MARIO BERGOGLIO. *Chciałby Kościoła ubogiego dla ubogich*. Kraków: Wydawnictwo M, 2013.
- PARZYCH-BLAKIEWICZ, Katarzyna. „Radość chrześcijańska jako cnota eklezjalna. Na marginesie 'Evangelii gaudium' papieża Franciszka”. *Studia Nauk Teologicznych PAN* 8 (2013): 95–106.
- PÉREZ, Ángel Cordovilla. „La alegría del evangelio y la reforma de la Iglesia. Líneas fundamentales de la exhortación apostólica 'Evangelii gaudium'”. *Studia Nauk Teologicznych PAN* 8 (2013): 77–93.
- PIETRZAK, Andrzej. „Opcja na rzecz ubogich”. *Studia Nauk Teologicznych PAN* 8 (2013): 47–62.
- PRZYGODA, Wiesław. *Funkcja charytatywna Kościoła po Soborze Watykańskim II*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 1998.
- PRZYGODA, Wiesław. „Posługa charytatywna Kościoła”. W *Teologia pastoralna*. T. 2: *Teologia pastoralna szczegółowa*, red. Ryszard Kamiński, 443–505. Lublin: Atla 2, 2002.
- RABCZYŃSKI, Paweł. „Wiarygodność Kościoła a znaki czasu”. W *Kościół w czasach Jana Pawła II*, red. Marian Rusecki, Krzysztof Kaucha, Jacenty Mastej, 319–334. Lublin: Wydawnictwo KUL i Wydawnictwo „Gaudium”, 2005.
- RUSECKI, Marian. „Argumentacja prakseologiczna w teologii fundamentalnej”. *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne* 34, z. 2 (1987): 111–139.
- RUSECKI, Marian. „Czy Kościół w Polsce jest wiarygodny?” W *Wiarygodność Kościoła wobec przemian w Polsce. Quo vadis Ecclesia Polonorum?*, red. Marian Rusecki, 143–156. Pelplin–Lublin: Wydawnictwo Bernardinum, 1994.
- RUSECKI, Marian, KAUCHA Krzysztof, PIETRZAK Andrzej. „Znaki wiarygodności Kościoła”. W *Leksykon teologii fundamentalnej*, red. Marian Rusecki i in., 1381–1393. Lublin–Kraków: Wydawnictwo M, 2002.
- RUSECKI, Marian. „Sperancyjny argument”. W *Leksykon teologii fundamentalnej*, red. Marian Rusecki i in., 1126–1132. Lublin–Kraków: Wydawnictwo M, 2002.
- RUSECKI, Marian. „Wiarygodność Kościoła w Polsce jako rzeczywistości personalistycznej i dynamicznej”. *Studia Warmińskie* 30 (1993): 377–390.
- SEWERYNIAK, Henryk. *Świadectwo i sens. Teologia fundamentalna*. Płock: Płocki Instytut Wydawniczy, 2001.
- SKIERKOWSKI, Marek. „Papieża Franciszka pierwsze myśli o Kościele”. W *Kościół Franciszka*, red. Przemysław Artemiuk, 103–118. Płock: Płocki Instytut Wydawniczy, 2014.
- SŁOMKA, Walerian. „Świętość”. W *Leksykon teologii fundamentalnej*, red. Marian Rusecki i in., 1205–1208. Lublin–Kraków: Wydawnictwo M, 2002.
- SŁUPEK, Roman. *Credo et credimus Ecclesiam. Eklezjalność wiary chrześcijańskiej w nauczaniu papieskim przełomu XX i XXI wieku (Jan Paweł II, Benedykt XVI, Franciszek)*, 87–97. Kraków: Wydawnictwo Salwator, 2017.
- SZYMIK, Stefan. „Oblicza ludzkiego ubóstwa w świetle Ewangelii Jezusa Chrystusa”. *Studia Nauk Teologicznych PAN* 8 (2013): 13–24.

- WITCZYK, Henryk. „Radość w Psalmach”. *Ethos* 24, z. 1–2 (2011): 41–56.
- WITCZYK, Henryk. „Zmartwychwstały Pan Jezus – Radość Ewangelii”. W *Radość w Ewangelii. Biblijne źródła chrześcijańskiej radości*, red. Arnold Zawadzki, 107–127. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2016.
- ZERKA, Paweł. „Latynoskie oblicze Franciszka”. W *Kościół Franciszka*, red. Przemysław Artemiuk, 97–103. Płock: Płocki Instytut Wydawniczy, 2014.

PAPIEŻA FRANCISZKA PRAKSEOLOGICZNA WIARYGODNOŚĆ KOŚCIOŁA ZARYS PROBLEMATYKI

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest zarysowanie problematyki prakseologicznej wiarygodności Kościoła w ujęciu papieża Franciszka. Po wykazaniu chrystyczności Kościoła, zostały omówione cztery prakseologiczne znaki wiarygodności Kościoła. Najpierw przedstawiono świętość, którą Franciszek określa jako najpiękniejsze oblicze Kościoła. W kolejnym punkcie ukazano radość chrześcijańską, jako znak wiarygodności Kościoła. Następnie zaprezentowano Franciszkowe pragnienie Kościoła ubogich i dla ubogich. Na koniec zostało odsłonięte ekologiczne oblicze Eklezji. Powyższe rozważania doprowadziły do stwierdzenia, że zaproponowana przez papieża Franciszka prakseologiczna wiarygodność w sposób wyraźny i przekonujący odsłania przed współczesnym człowiekiem Kościół Chrystusowy. Franciszkowe novum uwidacznia się m.in. w jego stylu nauczania. Sposób przekazywania przez niego ważnych prawd wiary i życia moralnego jest prosty, bezpośredni, bogaty w metafory oraz żywe i plastyczne obrazy zaczerpnięte z codziennego życia. Papież nie tyle zatrzymuje się na teoretycznym ich pogłębianiu, ile ukazuje praktyczne ich zastosowanie, udziela prostych i użytecznych wskazówek, które pomagają w życiowym zaangażowaniu w życie wiary. Tym samym eklezjologiczność Franciszkowego przesłania cechuje eklezjalna praxis. Takie prakseologiczne ukierunkowanie eklezjologii otwiera nowe perspektywy badawcze przed teologią fundamentalną, która ukazując wiarygodność Kościoła powinna więcej skupiać się na jego chrystyczności oraz inspirować się życiem wierzących. Papieża Franciszka prakseologiczne ukazywanie wiarygodności Kościoła uwidacznia się także w tym, że mówi on o Kościele z zachwytem, pietyzmem i miłością – jednocześnie nauczając w prawdzie, nie unika tematów trudnych i bolesnych – gdyż Kościół kocha i ma świadomość wielkiej odpowiedzialności za całą wspólnotę eklezjalną.

Słowa kluczowe: Jezus Chrystus; Kościół; papież Franciszek; prakseologiczna wiarygodność Kościoła; świętość; radość; ubóstwo; ekologia.